

ÚSTAV EXPERIMENTÁLNEJ PSYCHOLÓGIE SLOVENSKEJ AKADÉMIE VIED:

nejdôležitejšie údaje z histórie a súčasnosti /r. 1955-1975/

I.

Pracovisko vzniklo 7.III. 1955 z Psychologického oddelenia Filozofického ústavu SAV / existujúceho od r. 1952/ ako Psychologické laboratórium SAV. Pôsobilo v ňom spočiatku 6 odborných pracovníkov a 1 administratívna sila; ich všestranným prínosom sa vybuďovalo prvé laboratórium psychológie na Slovensku /v budove na Klemensovej ul. 27/. Postupným rastom sa Psychologické laboratórium SAV prebudovalo na Ústav experimentálnej psychológie SAV /uznesením Prezídia ČSAV z r. 1963/ a približne od toho času sídli na Koceľovej ul. 15. Tu sa vystavali nové, väčšie laboratórne priestory.

V súčasnosti patrí pracovisko k stredným, ešte nedobudovaným ústavom v rámci Slovenskej akadémie vied, má 32 pracovníkov /14 psychológov, z toho 8 vedeckých pracovníkov/. Člení sa na 4 výskumné oddelenia /všeobecná psychológia, inžinierska psychológia, psychológia osobnosti, psychofyziológia/ a úsek spolupracujúcich zložiek /technický vývoj, štatistický útvar a vedecko-informačná zložka/. Ústav má technické vybavenie - prístroje a metodiky v hodnote 2,5 mil. Kčs, vyše 6000 kníh a dostáva cca 80 časopisov /väčšinou výmenou zo zahraničia/. Od r. 1972 vlastní stolový počítač HP 9820 A.

II.

Po činnosti meritorne zameranej na preorientovanie psychológie na vedecký odbor s marxistickou metodológiou /najmä obdobie do r. 1955/ rozvinula sa aj vlastná experimentálna práca, a to so zameraním na výskum podmienených odpovedí v rôznych zmyslových systémoch podľa princípov učenia I.P. Pavlova /r. 1955-1959/. Súčasne sa začala rozvíjať výskumná činnosť v oblasti psychológie práce s prihliadaním na potreby priemyselnej výroby.

Oba tieto tematické zábery našli neskoršie výraznejšie zastúpenie v celkovej profilácii ústavu.

Od r. 1960 sa ústav výskumne zameriava na experimentálny výskum poznávacích procesov s aplikáciou prevažne na výrobnú prax. Profilujúceho smeru výskumu zodpovedali úlohy štátneho plánu výskumu v r. 1961-70 zamerané na psychológiu vnímania a psychologické aspekty automatizácie výroby.

V piatej päťročnici ústav riešil viaceré čiastkové úlohy štátneho bádateľského programu z oblasti pamäti, záťaže, auto-regulácie, činnosti párových orgánov, systému človek-počítač.

V ústave sa za uplynulých 20 rokov realizovalo cca 200 výskumných projektov.

Pre budúcnosť sa počíta s koncentrovaním výskumnej kapacity do hlavnej úlohy štátneho bádateľského plánu so zameraním na vzájomné vzťahy poznávacích procesov a osobnosti, ktorú bude ústav koordinovať v celoštátnom meradle.

III.

Z charakteru pracoviska vyplýva, že hlavnou formou prispievania praxi je publikovanie výsledkov vedecko-výskumnej činnosti pre potreby odborných psychológov v aplikovanom výskume a rutínnej praxi. Pracoviskom vydávaná ročnica Psychologické štúdie /v r. 1956, 1960-64/ sa roku 1965 zmenila na časopis Studia psychologica. Je to t.č. jediný /od r. 1970/ medzinárodný časopis v krajinách socialistického spoločenstva. Okrem prekladov napísali pracovníci ústavu doteraz 15 kníh a takmer 1000 článkov, z čoho výberová bibliografia uvádza vyše 600 pôvodných štúdií. Už r. 1961 začal ústav vydávať príležitostné polopublikácie - informačné materiály; od r. 1965 vychádzajú Správy Ústavu experimentálnej psychológie SAV. Určené sú na pohotovú odovzdávanie výsledkov vedeckovýskumnej činnosti praxi, najmä pokiaľ ide o metodologické novinky, metodické príspevky, techniky výskumu a i. Ročne sa vydá približne 20 čísel, do r. 1974 vyšlo 207 čísel.

Pracovníci ústavu sa rozhodujúcou mierou - referátmi podielali na odborných podujatiach v ČSSR; zúčastňovali sa podľa možností aj na zahranických, medzinárodných podujatiach nielen v socialistických a európskych, ale aj v zámorských krajinách.

Od r. 1957 vedeckí pracovníci ústavu vyvíjajú pedagogickú činnosť na slovenských vysokých školách, podieľajú sa na výchove nadaných študentov, zabezpečujú vedenie diplomových a rigorózných prác a aj ostatným psychológom v praxi poskytujú konzultácie.

IV.

Angažovaná činnosť sa zintenzívnila najmä v posledných rokoch a vychádzala z uznesení ÚV KSČ o ideologickej práci, vedeckotechnickom rozvoji, výchove mladého pokolenia, spoločenských vedách a i. Publicistika /najmä v časopise Nové slovo, v dennej tlači, v rozhlase a televízii, v Dome politickej výchovy v Bratislave/ sa zamerala na stranícku problematiku, politicko-výchovnú prácu a aktuálne témy nášho života /napr. otázky straníckeho vzdelávania, delikvencie mládeže, zamestnanosti žien, socialistického súťaženia, socialistickej telovýchovy/. Okrem toho viaceré témy sa predniesli na rôznych konferenciách s odborným a angažovaným zameraním; ústav pripravil aj knižné publikácie s výrazným ideovým zameraním.

Popularizačná činnosť sa uskutočňovala jednak v spolupráci s bývalou Spoločnosťou pre šírenie politických poznatkov a terajšou Socialistickou akadémiou a jednak ústav usmerňoval pôsobenie jednotlivých pracovníkov v prednáškovej činnosti a publikovaní v dennej tlači a časopisoch /najmä Svet vedy, PAS, Elektrón/. Zatiaľ čo v r. 1960 pracovníci predniesli, resp. publikovali 33 prác tohto zamerania, v r. 1974 to bolo cca 55 prác. Tématicky vychádzala popularizačná činnosť z požiadaviek jednotlivých časopisov ako aj z ústavom riešených výskumných úloh /napr. psychická záťaž, človek a počítač, psychológia športu/.

Spolupráca s praxou a s rezortným výskumom sa uskutočňovala najmä v závislosti od riešených výskumných problémov. Spolupráca sa uskutočňovala najmä s týmito organizáciami /uvedené sú v chronologickom poradí/ : Výskumný ústav mechanizácie a automatizácie Nové Mesto n/Váhom, Chemické závody J. Dimitrova, Slovneft n.p., Výskumný ústav humánnej bioklimatológie, Výskumný ústav hygieny, Ústav systémového inžinierstva priemyslu, Výskumný ústav telesnej

výchovy a športu, Výskumný ústav lekárskej bioniky, Čs. výskumný ústav práce, katedry psychológie FF UK v Bratislave a Trnave, Katedra pedagogickej psychológie FF UK v Bratislave, Katedra FF UPJŠ v Košiciach, ZDŠ pre nepočujúcich, Východoslovenské železnicarstvo, psychologicko-výchovné poradne a kliniky.

Expertízy sa vykonali pre stranické orgány, pre Ministerstvo dopravy SSR, Ministerstvo práce a sociálnych vecí SSR, Ministerstvo priemyslu SSR, ČSAD atď.

Zmluvnú spoluprácu má ústav s Inštitútom Slovkémie, Psychologickým laboratóriom ČSAV v Brne, s Psychologickým ústavom ČSAV v Prahe.

V.

Už od prvých rokov vyvíjalo psychologické pracovisko SAV aktivity organizočného charakteru. Z jeho iniciatívy sa r. 1957 konala prvá celoštátna konferencia psychológov v Smoleniciach, tematicky orientovaná na problémy využívania psychologických poznatkov pri výstavbe socialistickej spoločnosti. Vedúci pracovníci ústavu sa podielali na tvorbe najdôležitejších dokumentov o psychológii v ČSSR. Ústav všestranne zabezpečuje činnosť Slovenskej psychologickej spoločnosti pri SAV. V spolupráci alebo sám zorganizoval viaceré odborné podujatia, z čoho štyri medzinárodné konferencie /stretnutia podunajských psychológov a i./.

Ústavu bolo r. 1965 priznané ako prvej psychologickej inštitúcii na Slovensku právo školiaceho pracoviska v odbore psychologických vied. V rokoch 1965-69 bol hlavným koordinujúcim pracoviskom pre úlohy všeobecnopsychologického charakteru. Funkciu koordinátora štátneho plánu bude ústav zastávať aj v 6. päťročnici.

PhDr. Michal Stríženeč, CSc.

ved. tajomník

PhDr. Damián Kováč, DrSc.

riaditeľ